

Lp Erkki Keldo
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie: 24.09.2024 nr MKM/24-0963/-1K

Meie: 07.11.2024 nr 1-7/216-3

Kosmoseseaduse eelnõu kooskõlastamine

Austatud majandus- ja tööstusminister

Täname algatuse eest reguleerida kosmosetegevust ning tervitame ka ohutuse põhimõtete käsitlemist. Kosmosetegevuse ja kosmoseobjekti puhul peab olema tagatud nende ohutus, mis tähendab, et need ei põhjusta ohtu inimesele, varale, keskkonnale, avalikule korrale, riigi julgeolekule ega riigikaitseobjektile. Siiski on meil mõned tähelepanekud kosmoseseaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kohta, mida palume võimaluse korral arvestada eelnõu edasisel menetlemisel.

1. Eelnõu on pealkirjastatud „Kosmoseseadus“. Samas reguleeritakse pigem tegevust kosmoses kui kosmost ennast, sh nt ei ole selge ka kust maalt algab kosmos, küll aga räägitakse Maa orbiidist jmt. Kas on kaalutud eelnõu pealkirjastada nt „Kosmosetegevuse seadus“, mis annab paremini edasi eelnõu sisu.
2. Eelnõukohase seaduse eesmärk on suunatud majanduse, teaduse ja tehnoloogia arengule. Vaieldamatult need tegevused on olulised, kuid seaduse eesmärgist peab selgemalt esile tulema kosmosetegevuse osa nende valdkondade arengus. Praegu on juhitud tähelepanu üksnes kosmosetegevuse ohutusele.

Samuti peaks seaduse eesmärgina olema lisaks loetletud valdkondade arengule ka turvalisuse ja julgeoleku tagamine. Paljude kosmoses tehtavate arenduste eesmärk on sõjaliste või mittesõjaliste võimete arendamine teiste riikide julgeoleku mõjutamiseks. Seega kui käsitleda „kosmose“ keskkonda, võiks kaaluda kõigi seal toimuvate tegevuste katmist või adresseerida neid eriseadustes. Arusaamatu on ka „kosmose“ jurisdiktsioon. Kas seda käsitletakse nagu avamerd, süvamerd või õhudomeeni? Probleemaatika on sarnane, et kuigi seal võib esineda mittesõjaline oht, siis tegelikud võimed ohu maandamiseks on ainult kaitseväl. Tekib küsimus, kaitseväge volitustest rahuajal jne. Kui seadus näeb ette võimalusi julgeoleku tagamiseks, võiks kaaluda ka selle eesmärgina käsitlemist.

3. Eelnõu §-s 4 on toodud terminid. Normitehnika käsiraamatu kohaselt (lk 67) kui loetelu järjekord ei ole sisupõhine, siis on korrektne esitada pikem loetelu tähestikulises järjekorras. Kui see on sisupõhine, siis tuleks seda seletuskirjas vastavalt selgitada.

4. Eelnõus kasutatakse sõnu „valeteave“ (§ 12 lg 3), „tegelikkusele mittevastavad andmed“ (§ 19 lg 3), „eksitavad andmed ja valeandmed“ (§ 25 lg 1 p 1 ja § 26 lg 1 p 1). Palume täpsustada, kas nende mõistete sisu on erinev või kattuv. Viimasel juhul kasutada läbivalt samu sõnu.
5. Eelnõus on keeldumise alused, mis on seotud ohuga Eesti või muu Euroopa Liidu liikmesriigi julgeolekule, riigikaitseobjektile, avalikule korrale, samuti riskiga suurendada rahapesu või terrorismirahastamise riski – usaldusvääruse hindamise kriteeriumeid (§ 12 lg 3 p 7), tegevusloa andmisest keeldumise § 19 lg 2 p 6), kehtetuks tunnistamise (§ 25 lg 1 p 6), registreerimisest keeldumise (§ 37 p 4), üleandmise (§ 40 lg 4 p 4 ja § 41 lg 2 p 2) aluseid. Samas ei ole eelnõus välja toodud, kes neid riske hindab, kas hindaja on Kaitsepolitseiamet (edaspidi *KAPO*), Välisluureamet (edaspidi *VLA*), Rahapesu Andmebüroo või riigikaitseobjekti valdaja.

Eelnõu seletuskirja kohaselt (lk 70-71) hakkab taustakontrolle teostama Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*). Mõjude osas on seletuskirjas märgitud, et „pädev asutus kosmosetegevusloamenetluses ja/või järelevalve käigus peab saama hinnata, kas käitaja, kosmoseobjekti omanik ja/või kosmosetegevus tervikuna on ohutu, järgib õigusaktides sätestatud põhimõtteid ja nõudeid ega ei kujuta endast ohu Eesti riigi julgeolekule ega avalikule korrale. Kosmoseobjektide ja kosmosetegevuslubade register aitab eelnimetatud ülesandeid ja eesmärke täita.“ (lk 68). *TTJA-l puudub pädevus* hinnata siseriiklike ja EL riikide vastu suunatud julgeolekuohte. Julgeolekuohte hindavad *KAPO* ja *VLA*. Juhime tähelepanu, et kui kosmoseseaduse alusel peaks suurenema *KAPO* töökoormus, siis tuleb mõjude osa vastavas osas koostöös Siseministeeriumi ja *KAPO*ga täiendada. Seejuures hinnata, kui suures osas eeldab eelnõus kajastatu täiendavate ressursside eraldamist.

6. Eelnõu § 29 annab volituse ministrile määruse kehtestamiseks, kuid volitusnormi ulatus on täpsemalt sisustamata. Arvestada tuleb asjaoluga, et lisaks lubade ja menetlusandmetele töödeldakse ka isikuandmeid. Lisaks tuleb selguse huvides piiritleda kõnealuse paragrahvi lg 2 p 2 toodud eesmärki. Praegune sõnastus (rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustuste täitmine) on liiga laia tõlgendusvõimalusega.
7. Eelnõu §-s 30 on reguleeritud registri arhiivi. Märgime, et kustutatud andmeid ei ole võimalik arhiivi kanda ja säilitada. Tõenäoliselt on silmas peetud, et pärast 30 aasta möödumist kantakse andmed registris arhiivi. Samas on selgusetu, kui kaua andmeid arhiivis säilitatakse. Registri põhimäärusest nähtub, et sinna kantakse ka isikuandmeid, mistõttu peab olema seaduses sätestatud kindel tähtaeg vähemalt isikuandmete säilitamisele. Arusaamatu on ka § 30 teise lause sisu, seega palume hinnata selle vajalikkust.
8. Eelnõu § 50 reguleerib, milline asutus millist järelevalvet võib teostada. Eelnõu § 3 sätestab, et *TTJA* on selles seaduses nimetatud kui pädev asutus. Eelnõu § 51 näeb ette pädeva asutuse õiguse saada teavet järelevalve teostamisel. Kuna pädev asutus on *TTJA*, siis palume hinnata, kas Transpordiametil ja Riigi Infosüsteemi Ametil ei ole õigus saada teavet, kui nad teostavad järelevalvet oma pädevuse piires. Palume seletuskirja täiendada või eelnõus määratluse „pädev asutus“ asemel kasutada korrakaitseorgan.
9. Eelnõu § 52 annab pädevale asutusele õiguse kasutada riikliku järelevalve erimeetmeid. Eelnõus toodu kohaselt võib erimeetmeid kohaldada üksnes *TTJA*, mistõttu palume ka seletuskirjas selgelt esile tuua, et erimeetmeid selle seaduse alusel ei saa kohaldada Transpordiamet.

Samuti palume hinnata kõikide meetmete vajalikkust. Näiteks on eelnõus praegu ilma välistusteta lubatud korrakaitseaduse §-s 48 sätestatud isiku läbivaatus, sh isiku keha ja kehaõõnsuste läbivaatamine. Palume hinnata, kas see on eesmärgipärane ja asjakohane.

10. Eelnõu §-s 59 nähakse ette väärteokoosseis kosmosetegevusloata kosmosetegevuse eest. Samas kriminaliseeritakse tegevusloata kosmosetegevus (vt karistusseadustiku (edaspidi *KarS*) § 372 lg 2 p 3 muudatus). Kehtiva *KarS* § 372 lg-s 1 on kuriteoks majandustegevus valdkonnas, mille kohta kehtis erikeeld või majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse alusel kohaldatud majandustegevuse keeld, samuti tegevusloata tegutsemise eest valdkonnas, kus tegevusluba on nõutav. Palume täpsustada, millal on tegemist väärteo ja millal kuriteoga?

Märgime, et lisatud registri põhimäärusega tutvume põhjalikult siis, kui see esitatakse eelnõuna kooskõlastamisele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister

Kertu Nurmsalu 6125084
kertu.nurmsalu@siseministeerium.ee